

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-16>

VOCES TEMPORIS – LATIN INSCRIPTIONS ON SUNDIALS

VOCES TEMPORIS – ЛАТИНСЬКІ НАПИСИ НА СОНЯЧНИХ ГОДИННИКАХ

Korolova N. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of General Linguistics, Classical
Philology and Neohellenistics
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Корольова Н. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри загального
мовознавства, класичної філології
та неоелліністики
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Koshchii O. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of General Linguistics, Classical
Philology and Neohellenistics
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Кошчій О. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри загального
мовознавства, класичної філології
та неоелліністики
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Myronova V. M.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of General Linguistics, Classical
Philology and Neohellenistics
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Миронова В. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри загального
мовознавства, класичної філології
та неоелліністики
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Сонячний годинник був одним з перших інструментів, винайдених для вимірювання часу. Частиною дизайну таких приладів ставали написи, які мали певне функціональне навантаження й були чимось більшим, ніж просто доповненням до годинника. Протягом багатьох століть ці вислови привертали увагу дослідників, а з періоду Відродження починається їх колекціонування. Наразі існує значна кількість як фундаментальних наукових праць, так і окремих публікацій, присвячених написам на сонячних годинниках [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10].

Попри те, що написи, наведені в нашому дослідженні, згадувалися в тих чи інших виданнях, вони не ставали предметом спеціального дослідження і подавалися переважно без вказівки на першоджерело. Тим не менш, подібний акцент видається виправданим і актуальним, оскільки допомагає відтворити світогляд і цінності, які не тільки суголосні відповідній епосі, але часто співзвучні сьогоденню.

Циферблати сонячних годинників промовляють до нас багатьма мовами, однак завдяки лаконічності й тривалій лапідарній традиції найбільш вдалою для спілкування з вічністю стала латина. Ефемерність людського існування часто ілюструвалася роздумами про марноту світу, скороминушість усього суцього та неминучість смерті. Зокрема у наведених написах, джерелами яких слугували твори римських письменників, підкреслюється швидка зміна років та незворотність часу.

Nihil est annis velocius (Немає нічого прудкішого від років) (Ov. Met. 10.520) сповіщає словами Овідія сонячний годинник у с. Милославів (Словенія). *Cito pede labitur aetas* (Швидкою ходою спливає вік) (Ov. Ars 3.65) – вторують йому написи на сонячному годиннику з м. Сольнок (Угорщина) та *Sic fugaces labuntur anni* (Так швидко плинуть роки) (Nog. Od. 2.14) з Флоренції (Італія).

Truditur dies die (День за днем минає) (Nog. Od. 2.18) – промовляє Гораций з вежі римсько-католицької церкви Сан-Джованні Батіста в муніципалітеті Маршіано (Італія). Слова Овідія на годиннику в замку Вальгіце (Чехія) *Tempora labuntur tacitisque senescimus annis* (Час спливає і ми непомітно старіємо з роками) (Ov. Fast. 6.771) та *Assiduo labuntur tempora motu* (Час плине у постійному русі) (Ovid, Metam. XV. 179) в с. Чедаркіз (Італія) перегукуються з думкою Марціала *Pereunt et imputantur* (Години минають і літа забирають) (Mart. 5.20.13) (сонячний годинник із церкви Святого Буріана в Корнуоллі, Англія). *Fugit irreparabile tempus* (Минає час без вороття) (Verg. G. 3.284) – підсумовує Вергілій (м. Мкабба, Мальта).

Написи на сонячних годинниках корелюють із функціональним призначенням цих пристроїв, а використання протягом тривалого періоду на різних територіях підкреслює їх актуальність та емоційну важливість і в наші дні – це своєрідне нагадування про плин часу, а разом з ним і плин людського життя.

Актуальним і перспективним видається подальше дослідження латинських написів на сонячних годинниках у аспекті відтворення в них уявлень про світ і час.

Література:

1. Bonnin J. La mesure du temps dans l'antiquité. Paris, 2015. 448 p.

2. Burin C. *L'orologio solare moderno a quadrante piano*. Roma, 2019. 188 p.
3. Gatty Mrs. A. *The Book of Sun-dials*. London, 1900. 529 p.
4. Herbert A.P. *Sundials Old and New*. London, 1967. 198 p.
5. Lanciano N. *In luna, stellis et sole. Guida alla scoperta dell'Astronomia a Roma in dodici itinerari*. Roma, 2018. 288 p.
6. Mayall R. N., Mayall M. W. *Sundials: Their Construction and Use*. New York, 2000. 250 p.
7. Rohr R. R. J. *Die Sonnenuhr. Geschichte, Theorie, Funktion*. München, 1982. 215 p.
8. Savoie D. *Sundials: Design, construction, and use*. New York, Berlin, 2009. 181 p.
9. Olivieri N. *I segreti degli orologi solari*. Youcanprint, 2015. 162 p.
10. Waugh A. *Sundials: Their Theory and Construction*. New York, 2012. 256 p.